ఓమ్

శ్రీ

కాత్యాయని. యాజ్ఞవల్క్యమహర్షి. మైత్రేయి.

శ్రీజగద్గురు యోగీశ్వర యాజ్ఞవల్క్యాచార్య సద్గురుభ్యోనమః.

యాజ్ఞవల్క్య చరిత్ర.

ఇయ్యది

వంగిపురపు వీరభద్రాచలపతిశర్మలచే

విరచింపఁబడి

గుంటూరుపురవాసియు, శుక్ల యజుః కాణ్వశాఖీయులును, తోలేటివంశపయఃపారావార రాకా సుధాకరులును, వెంకయాఖ్య ప్రపౌత్ర, అప్పయాహ్వయపౌత్ర, పురుషోత్త మోదయ విజయలక్ష్మాంబాపుత్రకులైన

అప్పారావు పంతులుగారి

ద్రవ్యసహాయమున

గుంటూరు వాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు

కే. వి. కృష్ణారావుచే

ముద్రింపఁబడియె,

1914.

ఉపోద్ఘాతము.

శ్లో॥ వేదాన్తవేద్యం సకలాగమజ్ఞం దయాసుధాసన్ధు మనన్తరూపమ్ । శ్రీయాజ్ఞవల్క్యం పరిపూర్ణచంద్రం శ్రీమద్గురుం నిత్యమహం నమామి॥

"శ్రుతిస్మృతిపురాణేషు యాజ్ఞవల్క్యస్య వైభవమ్" అను ప్రమాణ వచనప్రకారము శ్రీమద్యాజ్ఞవల్క్యమహర్షిసత్తముని ప్రభావమువర్ణింప నశక్యమై జనకరాజీయ, కణ్వకౌస్తుభ, జ్ఞానరత్నాకర, యోగసారసంగ్రహ, యాజ్ఞవల్క్యోదయ, తత్త్వమనోరంజన, యాజ్ఞవల్క్యదర్పణ, బృహదారణ్యోపనిషదాద్యనేకోద్గ్రంథంబులఁ గొనియాడుచుండఁ గాలానుసరణిఁ గొందఱు వానిఁ బరికింప నేరకుంటచే॥ "నానాఁటికితీసికట్టు నాగంభొట్లు"నన ట్లంతకంతకు స్వశాఖాస్థితియే యెఱుంగకుండునంతటి పాపమునకుఁ బాల్పడవలసె. ప్రకృతకాలమున నింతంతేసివార లామ్నాయంబుల సెట్టుకోధంచి యేకొంచె పుమూక్కనో యూఁతఁగొని మూలనున్నవి మూఁగిళ్ళకుఁదెచ్చి సంఘసముద్ధరణకై పట్టిపల్లార్చుచుంటయు, యజుర్వేదము (౧౦౧) విభాగములలో నగ్రగణ్యంబగు శుక్లయజుస్సునఁ గల పదునైదుశాఖలలో నాదిశాఖయగు కాణ్వ (ప్రథమ) శాఖాధ్యయనులు విప్రశ్రేష్ఠులై పూర్వోదాహృత శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసము లాధారము లతీతమైయుండ భావివృద్ధికి వెనుకంజవేయుచుంటయుఁ, బరికింపఁ గడుశోచనీయము. ఇట్లనుటచే నన్యమతదూషణాయనితలంతురేమో? అట్లుగాదు. వారియాందోళనముఁ గనియైనను కుశాగ్రబుద్ధులగువారు సంఘసంస్కరణం బొనర్చి పురోవృద్ధికిఁ దోడ్పడుదురనుట మాస్వభావసిద్ధము. కావున నోయాజ్ఞవల్క్యమహాశయులారా! బుద్బుదప్రాయంబగు కాయములచే సుస్థిరంబుగా, స్వకార్యధురంధరత్వమే సత్పురుషార్థమని తలంపక

"పరోపకారార్థ మిదంశరీర"మ్మను నార్యోక్తి నవలంబించి యావచ్ఛక్తిని సంఘోద్ధరణకై వినియోగించుటకర్తవ్యము. తొల్లి యోగనిద్రను జలేశయుండైన విరాట్స్వరూపుని నిశ్వాసంబు లఖిలామ్నాయభూరుహమై యవతరింప నందు సత్యజ్ఞానానందరూపంబై సవ్యాహృతికమోంకారము సర్వత్రసుఖావహంబై కోటిచంద్రప్రభాకాంతిమై పంచదశభేదంబుల నొప్పు నగ్రశాఖయగు యయాతయామమను శుక్లయజుశ్శాఖ నతిప్రీతిఁ బ్రథమమున నావిశ్వమూర్తి గ్రహించుటచే, నాశాఖాసంప్రదాయకులు ప్రథమ (ఆది) శాఖీయులనియు, నానిగమమునే నిరపాయముగ రవిమండలమునందునిచి, పిమ్మట లోకంబునఁ బ్రచురింప, త్రిమూర్తిస్వరూపమగు యాజ్ఞవల్క్యమూర్తిగా నవతరించి, గురువాక్యోల్లంఘనకై తానేర్చినవేదము నా వైశంపాయనునకిడి, మిగిడి దినకరు నారాధించి గురువెఱుంగని యజుస్సు నొసంగుమనుటయు, నమ్మహాత్ముండు వాజిరూపంబున నుపదేశించుటచే నాశాఖీయులకు వాజసనేయులనియు, శ్రీమద్యాజ్ఞవల్క్యజగద్గురుం డాకణ్వునకీవేదమే ప్రథమమున బోధించుటఁజేసి కాణ్వశాఖీయులనియు నామాంతరములఁ గలిగియున్నారు.

అన్యశాఖీయులు సైతము "వాజసనేయసమామనన్తి - అప్యశమీగర్భస్యేతి వాజసనేయకమ్- ససమ్భారాత్సమ్భరే దితి వా జసనేయకమ్ - సోమాభావే పూతీకా నితి వాజసనేయకమ్ - పూర్ణాహుతిపక్షే వాజసనేయకమ్" ఇత్యాద్యనేక వాజసనేయశ్రుతు లావశ్యకముగాఁ గొనుటయేకాక, "శ్లో॥ అధ్యయనం మూలశాఖాయాః కృత్వాసమ్యక్ సదా ద్విజాః॥ ఋగాదయో పృథోభాగే అధ్యేతవ్యా ఇతిశ్రుతిః॥" బ్రాహ్మణుఁడు ప్రథమమున శుద్ధసత్వప్రధానమగు శుక్లయజుర్వేదమునే యధ్యయనముఁజేసి యాపై ఋగ్వేదాది స్వశాఖల నధ్యయనముఁ జేయవలయునని శ్రుతిచోదితంబై యున్నకతన వేదోత్తమత్వము శుక్లయజుస్సునకే చెల్లినది. అట్టి శాఖాప్రభావం బెఱుంగని కొందఱు దోషైకదృష్టిఁ గీశాఖాస్నత్యమునుం గని సహింపనేరక నిరసనగొని కల్పితాక్షేపణలం గొన్నివాగుచు దక్షిణాతాంబూలాశీర్వచనాదులయం దగ్రత్వముఁ జెందఁ జూచి నొకరిరువురకు జెంగిసలదగనను, మద్దతునగొని మూర్ఖవాదమునఁ

గజ్జను కాలుద్రవ్వెదరు. "శ్లో॥ నిశ్వాసాఇవశైలేంద్రం సామాన్యాః ప్రోద్ధరంతికిమ్॥" యనునట్లాదుర్బుద్ధులు శాఖాప్రభావమును గలంపవనియు నట్టి వారి పంకం బుడిగించి, ప్రీడాపాత్రులఁ గావించి, యజ్ఞానాంధకారమునుఁ బటాపంచలునొనర్ప మ.రా.రా.శ్రీ పువ్వాడ వెంకట్రావుపంతులు వారిచే సంపాదితంబైన వాజసనేయప్రభావ సుజ్ఞానభానూదయమే దృఢమనియు, నెంచి యాజ్ఞోలి మేమంతగాఁదలంపమైతిమి. కాత్యాయన, అగస్త్య, వ్యాస, శుక, శౌనస్సేప, కణ్వ, నారద, మార్కండేయ, శనైశ్చరులును, త్రిమూర్తులును, శ్రీరామకృష్ణులును, ఋషిసప్తకంబును, సూర్యచంద్రులును ఇత్యాదిమహానీయులెల్లఁగ వాజసనేయులనియు, శుక్లయజుర్వేదాధ్యయన మొనర్చిరనియుఁ ప్రాజ్ఞులగువారగల కెల్లరకుం దెల్లంబే. కావున శ్రీమద్యాజ్ఞవల్క్యనిప్రభావము నుసరించి వివరించిన, గ్రంథవిస్తరమగుననియు, చర్వితచర్వణమగుననియెడి భీతి నినింతటితో విరమింపవలసె. వైశంపాయనాన్తేవాసులగు బోధాయనాపస్తంబ సత్యాషాఢ, హిరణ్యకేశప్రభృతులకుఁ దైత్తిరీయప్రదులును, నిత్యులును, యజ్ఞప్రధానులును, లోకాచార్యులును సర్వజ్ఞులును నగు శ్రీయాజ్ఞవల్క్యమహర్షిసత్తముని మహిమం బతీతమైయుండ సాధ్యాసాధ్యమునైనం దలంపక, బాల్యచాపల్యోత్సాహంబున, "లోకో భిన్నరుచిః" యనునట్లు గద్యములపైఁ గొందఱికిని, పద్యములపైఁగొందఱికిని కీర్తనలపైఁ గొందఱికిని నభిమానముండుటంబట్టి, హరికథాకాలక్షేపనమున కనువగునటుల వ్రాయంబూనినారము కావున నిందుండు నెరసుల నిరసించి హంసక్షీరన్యాయంబున గుణగ్రహణపారీణులగుటకుం బ్రార్థితులు.

మఱియు నీగ్రంథమునకగుద్రవ్యమునిచ్చి మాపేరు జగంబునఁ బ్రచురింపఁజేసిన యౌదార్యశీలురగు శ్రీయుత, తోలేటి అప్పారావు పంతులువారికన్నియో కృతజ్ఞతాపూర్వకవందనంబులాచరించుచు, వారికిన్నిత్య ధనధాన్యసంతానాభివృద్ధులొసంగుటకు శ్రీమత్పరమేశ్వరునకనేకవందనము లర్పించుచు నింతటితో విరమించుచున్నాము.

ఇట్లు,

వంగిపురపు వీరభద్రాచలపతికవులు.

ఓమ్.

పరమపావనకరంబగు సత్పాత్రమును గృతియిచ్చిన గొంతద్రవ్యమిత్తుమని కొందఱన్నను శ్రీవిరాట్స్వరూపుండగు నిమ్మహాఋషిచారిత్రమును నన్యులకిచ్చుట నిచమని తలంచి, ముక్తిపథమునెంచి, త్రిమూర్త్యాత్మకుండును, సునన్దాగర్భరత్న ముక్తామణియుఁ, గథానాయకుండును, నగు శ్రీయాజ్ఞవల్క్య జగద్గురువరేణ్యు పాదపద్మంబుల కీగ్రంథము సంకీత మొనర్చితిమి.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీమద్యాజ్ఞవల్క్యగురవేనమః.

యాజ్ఞవల్క్య చరిత్ర.

శా॥ శ్రీనాథాదిసమస్తదేవమునిసంసేవ్యప్రభావంబు ప్ర
జ్ఞానిర్ద్వంద్వమనంతశక్తియుతమజ్ఞానాబ్ధిఝంఝానిలం
బానందప్రదమక్షరంబమలమత్యైశ్వర్యదం బాద్యమ
ర్త్యానిత్యప్రణుతంబనాచ్యము పరబ్రహ్మంబుమిమ్మోముతన్॥

శ్రీయాజ్ఞవల్క్యగురుస్తవము.

మ॥ శమితాంహంబగువిప్రవంశమున నాచంద్రార్కమౌ కీర్తి
ను। ర్తమహానుల్ నుతియింపఁగాంచుటకునై తాబ్రహ్మ
రాత్యన్వయం।బు మహిన్ వెల్గఁగఁబుట్టి భానునికడన్ బూ
ర్ణాంబుగా విద్దెనే। ర్చి మహాభాగుఁడనంగనొప్పినఘునిన్
జింతింతుమశ్రాంతమున్ ॥

సరస్వతీప్రార్థన. రాగమాలిక - రూపకం.

అంబాకావగదే-జగదాంబా-సద్గుణకదంబ॥అం॥
అ॥ బమ్మమురిపెములకొమ్మ-భక్తులవరములగుమ్మ
రమ్మావాక్కిమ్మా-మాయమ్మా బంగారుబొమ్మ॥అం॥

1 కలికలుషవినాశిని-కవిజనహృదయనివాసిని
కలహంసనజననీ-సరస్వతి ప్రచారిణీ
నళినదళాయత నేత్రీ-నవమృదుకిసలయగాత్రీ
యలివేణీ-మితభాషిణి-యార్యామణి-కళ్యాణి॥ అం॥

2 అతులితమగునీ ప్రభావ-మభినుతింప నేరితరము- పతితపావనీ-
బ్రహ్మేంద్రప్రభృతులకేయలవిగాదు- క్షితిమనుష్యాధముం
డను- జిహ్వలంబెట్లుకునినే- గతియనినమ్మితి వేగమె - గావు
మానందభైరవీ॥ అం॥

3 కరుణార్ణవి,జగదీశ్వరి- కంబుకంఠి సాధ్వీమణి - పరమేశ్వరి,
తేజోమయి- బహువిధరూపసంచారిణి- వరదాయిని- సుర
భామిని- వైరివితతిసంహారిణి - శరణాగతనిరమ్మితి త్రిభువన- స
త్కృపమీరాటి- సావేరి॥ అం॥

4 సారెసారెకు వేడిన, న్నేలుచేయుటదినీకు - మేరగాదు నీవే
గతి- భారతీని న్నేనమ్మితి- నీరజాధివాసినీ - నిఖిలలోకసంర
క్షణి- ధాగుణిలో వీరభద్రచలపతులను గిరవాణి॥ అం॥

వి. వీరభద్రశర్మ వంశావళి.

సీ॥ యాజ్ఞవల్క్యులలోన॰హనుమ్మకొండద్విజుండు, గాత్యాయ
నీసూత్ర॰కలితకులుండ। వంగిపురాన్వయ॰వార్ధిసంజాతుండ
ధాత్రిభారద్వాజ॰గోత్రజుండ। పాపరాజార్యప్ర॰పౌత్రుండ
గుణధాముం, డౌసుబ్బయకుం॰బౌత్రుండైనవాండ। ఘనుం
డు గోపాలకృ॰ష్ణునకుసాధ్వీమణి, యలమేలుమంగకు॰నా
త్మజుండ।

గీ॥ యోగ్యుఁడౌ రామచంద్రు సంసోదరుండు
బుధవిధేయుండు హనుమానుపూజకుండు
జ్ఞానియౌ నప్పదాసు శిష్యప్రవరుఁడు
వీరభద్రుఁడ నెడి నరం వెలయువాఁడు॥

2 వి. చలపతిశర్మ వంశావళి.

సీ॥ ఇలయాజ్ఞవల్క్యవంశోద్భవుండు, కాత్యాయనసూత్రజాత
ధరాసురుండు । రహిహన్మకొండ భారద్వాజగోత్రజాండాది
శాఖాసియోగాన్వయుండు । వంగిపురాన్వయ వారాశిసోముఁ
డౌ పాపరాజాఖ్యుని పౌత్రకుండు । నరసయలక్ష్మమ్మ వరగతి
నుంజాతుండ భ్రాతృత్రయంబునఁ బరఁగువాఁడు ।
గీ॥ దినకరోపాసకుండు సజ్జనహితుండు
నప్పదాసునిశిష్యుండు నమలమతిని
ప్రకటసుకవీంద్ర పాదాబ్జ బంభరుండఁ
బేర్మి "చలపతిశర్మయన్" పేరివాఁడు ॥

ఇష్టదేవతాప్రార్థన.

మ॥ ధరణీజాతనుఁగాంచి ఘోరవనమున్ ధ్వంసంబుగావించి
భీ । కరతన్ రక్కసులన్ వధించి తుద లంకన్గాల్చి యా
పంక్తికం । ధరు గర్వంబడఁగించి మించిన మహాత్మా, కా
మరూపా! ధరన్ । దరమే నీమహిమంబెఱుంగ హనుమ
న్నా, కేసరీనందనా! ॥

వ॥ తొల్లి నైమిశారణ్యమందొకనాఁటి సూర్యోపరాగపుణ్యకాలంబున నఖిల
ఋషితల్లజు లొకచో సభఁజేరి యత్యంతహర్షంబున జగద్గురువర్యుండు

గు॥ శ్రీమద్యాజ్ఞవల్క్యమహర్షి ప్రభావం బెఱుంగఁగోరి తచ్ఛాఖాయు
క్తుండగు మంజుభాషణుండను పౌరాణికుం గనుంగొని.

మంజరి.

శ్రీయాజ్ఞవల్క్యమౌనీంద్రునిచా - రిత్రంబునువిశదముగ
శ్రేయంబలరఁగవచియింపుముమా- చిత్తంబులురంజిలఁగ ॥

వ॥ అనిన నామునిగరిష్ఠులతో మంజుభాషణుం డిట్లనియె.

సురట—ఆది.

వినుఁడినమౌనులార! మునివరుచరితము! హతదురితము, రస
భరితము, నిరతము॥ అనుపల్లవి॥ మునుశౌనకాదిమునులకునూ
తుం - డనువుగ నీకథయంతయుఁ దెలిపెను॥ వి॥

వ॥ అది యెద్దియన.

—• కథాప్రారంభము •—

చ॥ గురుగుణవారిరాశి కవికోవిదవందితుఁ డార్యమౌళి స చ్చ
రితుఁ డుదారభావుఁడు ప్రశాంతుఁడు సారసవిష్టరాన్వయా
భరణుఁడు లోకమానితశుభవ్రతశీలుఁడు బ్రహ్మరాతినాఁ
బరఁగెడు విప్రుఁడొక్కరుఁడు భాసిలు సర్వజగంబు లెన్నఁగన్॥

వ॥ అమ్మహాపురుషతిలకుండు సునందయను నాతీలలామంబును బరిణయంబందె
నా సాధ్వీమణియు సుగుణాలవాలయై నాథునిమనంబుననుసరించి సుఖం
బులఁ మెలఁగుచుండునంత.

మంజరి.

1 సంతానంబాయింతికినెంతయు జరుగకున్కిఁ బలువంతన్
గాంతునియాజ్ఞ వ్రతంబునుబట్టినఁ గాంతకు శ్రీహరియంతన్॥
2 ఎలనాఁగాయిఁక సంతుగల్గునీ యెడదమానుమీచింత
నలువుగనాతఁడు వంశముఖ్యుఁడయి పొలుపుఁగాంచఁదగుకాంత॥

వ॥ అని శ్రీమన్నారాయణుండు వరంబొసఁగినంత నా సునందనీకాంతాలలామ గర్భవతియై గర్భంబు ప్రబలుచున్నంత.

చ॥ చెలియకుఁగోర్కెలెచ్చె వళిచెందె ఘనత్వమునొందె మాంద్యమే। పలుకులుపల్కఁదోఁచె శ్రమభారమునై యుదరంబుమించెయు। గ్మలియటు పంచవర్షములు గర్భముఁదాల్చినఁగాని సంతుతాఁ। గలుగకయున్నఁ జింతఁగొని కాంత ప్రియు న్గనిపల్కె నిట్టులన్॥

మంజరి.

ఏనాథాశిశువుజనింపకుంట కేమిహేతువొ దెలియన్
యేనారీమణులకైనఁగలదే యిట్టివింతదలపోయన్॥

వ॥ సురలకు ఘటికాసప్తకంబును, మర్త్యులకు నవమాసంబులు నుండనోపు. గాని యీరీతిఁ బంచాబ్దంబులుఁ జూలునిల్చియుండ నొరుల కచ్చెరువు నాకు దుర్ఘటంబుగాదే, యనవుడు బ్రహ్మరాతి యచ్చెరువంది॥

కేదారగౌళ—రూపకం.

నలినాక్షిరొనేనేమని-పలుకనే ర్గునకటకటా

అ॥ప॥ తెలిసియుఁ దెలియక మదమున- సలిపినట్టి తొంటి పాప
ఫలమున ననుభవింపక త-ప్పదు హరిహరవిధులకైన॥ న॥
1 చెఱుగు నెఱిఁగియు ప్రీతినిఁ- గుడుములు తెగ మెక్కఁ బిదపఁ
గడుపు నగుట్టెత్తకున్నె -ఘనునికైన నీధాత్రిని
అలధాత నుదుటలిఖించిన-టులె జరుగుఁగాక కష్ట
ములవగవనవి తొలంగునె-కలదే! యీ వింత కాంత॥ న॥

వ॥ అని గర్భంబుననున్న యర్భకు నుద్దేశించి.

మంజరి.

బాలక నీమాతృగర్భమందునఁ • బంచాబ్దములు మెలంగన్
మూలమదేమొ వచియింపుము నీ • పోడిమి గని మెచ్చంగన్॥

వ॥ ఇట్లనుడు సునందనీగర్భస్థుండగు నర్భకుఁ డిట్లనియె. ఓజనకా!

ఉ॥ దారసుతాదులెవ్వరో యి•తం డెవఁడో యనురాగమెట్టిదో
నేరక మోహవార్ధిమునిం•గి యశాశ్వతమైన మాయసం
సారమునందుఁ జిక్కి యది•సాకుట కెన్నొ వచింపరాని దు
ష్కారములాచరించు నర•జన్మమదేటికి నామ కార్థమే॥

వ॥ మఱియు, జీవుండు నరకరూపమయంబైన మాతృగర్భంబునందుఁ బ్రవేశించి దినదినప్రవర్ధమానశరీరుండై యష్టమమాసంబునఁ బొల్లి దాననుభవించిన బాములఁ దలంచుకొని సద్యోజన్మంబున నగు కామాద్యరిషడ్వర్గంబుల విసర్జించి పరతత్వధ్యానపారాయణుఁడై ముక్తిం బొందెదనని తలంచి జననంబైనవెంటనే విష్ణుమాయలం జిక్కి ధైర్యంబుఁదక్కి క్షుత్పిపాసాయత్తచిత్తుండై వగలంగుంది భాగధేయానుమతి సుకృతదుష్కృతంబు లనుభవించుచుఁ జచ్చుచుం బుట్టుచుందురు గాన,

హిందుస్తానితోడి—రూపకం

బాధనొందఁజాలనయ్య। పరమేశునిమాయఁజిక్కి ॥బా॥
పుట్టుట గిట్టుట నరులకు - గట్టిగ ధాతవిధించెను।
నట్టనడుమదురవస్థలఁ- బట్టి యఘము ఁ జెందనేల ?
పట్టి భద్రురాముమాయఁ - బ్రాకృతులట్లుద్భవించు।
నట్టి వృథాజన్మమేల ? యనఘ జనక యవతరించి ॥బా॥

మఱియు

సీ॥ ధరను వర్ణాశ్రమ•ధర్మముల్పెడిపాప కర్మంబులకుఁజిక్కె• క ట్టువడియెఁ। గులగోత్రనామంబు • లెలమిఁవీడియునామ మా త్రావశేషమై • మలిన మయ్యె। బతిదేవతాధర్మ • పద్ధతుల్ కలవయ్యె • నరపాలురన్యాయ • భరితులైరి। నిగ మంబు లప్రమాణగతిఁ గుందువహించె విద్యావివేకంబు వెనుక తగ్గె।
గీ॥ నఖిల మతములు నేకమై • యఘము ప్రబలెఁ।
దొంటిమార్గంబులన్నియుఁ - దొలఁగి పోయె।
జాతి వైషమ్యములు హెచ్చు • జేరుఁగసాగె।
నిలను సుశ్లోకులేగతి • మెలఁగఁగలరు॥

వ॥ అట్టి జగద్దుర్దమ దశఖండింప శ్రీమన్నారాయణుండు బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశం బొనర్చినఁగాని యుద్భవింపననిన బ్రహ్మరాతిపైకుంఠపురంబున కరుగఁ గృతనిశ్చయుఁడై పురంబువెల్వడి నగరిసౌందర్యంబును, పర్వతౌన్నత్యంబు లును, నదుల వైశాల్యంబును, మార్గమధ్యంబునఁ జూచుచుఁ జనిచని సా కేతపుర సామీప్యంబున నొక్క సుందరవనంబుండ నద్దాని నేత్రోత్సవము నఁగాంచె; నందు పాంథులసేదఁదీర్ప ధాతకోరినిర్మించిన నీలిగుడారములా

యఃసాలతాలతమాలహింతాలతక్కోలరసాలాదితరుచ్ఛాయలును, వెలిపట్టుబట్ట ధావళ్యంబును మీఱిచాలుచాలుగఁ గూర్చిన మంచిముత్యములగతి మొగ్గలువిలసిల్ల సద్గుణదంపత్యనురాగమునోఁబలి యల్లిబిల్లిగానల్లిన వల్లరుల భారంబున కల్లాడుమల్లికావల్లుల శోభిల్లు పూఁబొదరిండ్లును, తెరువరుల క్షుత్తుఁదీర్ప నేతెంచిన యమృతకలశములోయనఁ బరిపక్వములై శాఖిశాఖికాంతరముల నందందువ్రేలాడు ఫలంబులును, ఎంతమొఱటులనైన హాయి హాయి యని సంతసంబున మైమఱువఁజేయు సంపంగి దవనము కస్తూరి పునుఁగు చందనము అగరు కురువేరులనుండి వీచుమలయమారుతమును సుధారసము వాఁకలయ్యెనోయన పువ్వులనుండి దొఱంగు మకరందమును, ఆపూదేనియఁగ్రోలి నల్లమబ్బుల ధిక్కరించు ఱెక్కలాడించుచు, ఝుమ్మన రొదఁజేయుచుఁ బైకెగసి మగుడఁగ్రోలుచు, నుత్సాహంబునఁ జెలరేఁగు గండుతుమ్మెదలును గౌరవర్ణంబునప్పుడప్పుడే బొటమరించుచున్న పిన్న యెలమావిచిగుళ్ళ హాయి నాని పంచమధ్వని యతిశయింప వీణాగానంబా యనఁబాడుమత్తకోకిల స్వనములును కమ్మగాయలమెక్కి యెడతెఁగని వైరమిదేయని యచ్చెరువొంద గోరువంకలతోఁ బోరుచు, ముదులొలుకు పలుకులాడు చిలుకలును గోటరకవాటములముంగిట గుబగుబలాడుచు రోమములుప్పొంగ నల్లిబిల్లితిరుగుచు మహావాయువునఁ దిరుగుపతంగంబును బోలి యాకసంబునకెగసి పల్టీలుకొట్టుచుండు వన్నెవన్నెలు గల పారావతములును, అందటికన్నముం దరిగి సాఁగనిపెత్తనంబునకుఁ దలయొత్తు నవాముకునిగతి నక్కడక్కడ నిక్కియున్న గతికిపటికలఁ గఱకఱ గొఱుకు చిఱుతయెలుకలును ముందగు తనగతిగానని పరద్రవ్యాపహారుని చెయిదంబులగతి వాతటిగాచి కాటందిభుజించి ఫణులఁద్రిప్పుచు లీలావిలాసముల మల్లెపొదలదటినాడుచుండు త్రాఁచుపాములును దుళ్ళులునిగర్వంబిట్లగునన్నట్లు వానిపడగలఁబొడిచి భక్షించి కుంచెవిప్పి విహరించు నెమళ్ళను వానితటివేచి పంజాతో మోదితిని భీకరత్వంబునఁజెలరేఁగు శా

ర్గాలములును అవి నీరుగ్రోలుతావుఁబొంచి తొండమునవిఱిచి యాహుతిఁ జేసికొను గొప్పమృగంబులగు మదకరీంద్రములును, వానికుంభములపైకెగసి మెదడునుగ్రోలి సంహరించెడు మృగరాజులని పేర్వొందిన సింగములును వానిరక్తంబుపీల్చి నేర్పున శమనపురంబునకంపుచుండు శరభంబులును, చిత్రగతులనుంటఁజూచుచు సుకృతధామంబగు వైకుంఠనగరంబుసొచ్చి యాపురవరసుందరత్వంబున కచ్చెరువొంది.

మంజరి

భళిరే యీపురిసోయగమెన్నఁగ ఫణిపతికిఁ దరంబౌనా ।
యలకాపురమైనను దీనికిఁ దీటగునే యెన్నఁటికైనన్ ॥

ద్వి॥ ఇలయందు ధనధాన్య◆ములు, నదులందు - జలము వృక్షములందు◆ఫలములు నూతు - లందునజల గోవు◆లందు క్షీరములు - బొందుగాభూమీశు◆లందు దర్పంబు - వనజాక్షులందునఁ◆బతిభక్తిమహిమ - మనుజులయందు ధ◆ర్మప్రవర్తనయుఁ - బరఁగుచునుంటచే◆దురితముల్ దొలఁగి - నిరతంబుయశముఁన◆వఱలునీపురము॥

వ॥ అని తలపోయుచు దేదీప్యమానమై, స్వర్ణరత్నమయంబై, సకలతేజోభిరామంబైన, యొక్క గృహంబుగాంచి యాసృష్టివైచిత్ర్యంబును మెచ్చుచు, బహిర్ద్వారంబునఁ బ్రవేశింప నం దఖిలదేశాధిపతులు నంజలు లొగుఁగుచుండ, త్రిదశేంద్రులు కొల్చుచుండ, భక్తశ్రేణి పలుగతులనుతింపుచుండఁ, దుంబురు నారదులు గీతంబుఁ బాడుచుండ, రంభోర్వశులున్నృత్యంబు సల్పుచుండ, మౌనిబృందంబుకైవారంబులొనర్పుచుండ, వేధశ్శమన జిష్ణు స్రష్టృ రుద్రాదులుఁ దమ పరివారంబులఁ గొల్వుతీరియుండ.

సీ॥ అనువైనశయ్యతా•నమరిభోగీంద్రుండు వేయిఫణంబుల•విప్పి
యాడఁ । గరిమబ్బుసరిమేనఁ•గనకంపుఁబుట్టంబు సింగారము
ను విర•జిమ్ముచుండ। దీర్ఘ బాహువుల సం•దీప్తమై వెల్గొం
దు పంచాయుధము లెంతో•భయముతోఁ బ । నొయ్యార
మునలచ్చి•యూఁగునుయ్యాలన వనమాల యురమందు•వ
ఱలుచుండ

గీ॥ దివ్యరూపమున వెల్గు•దేవవిభుని
లేనగవువాని జగముపా•లించువాని
యోగనిద్రను శయనించి•యున్న వానిఁ
బ్రకటితపరాక్రముని రామ•భద్రుఁగనిరి॥

వ॥ ఇట్లఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకుండగు నప్పరమేశ్వరునికి సాష్టాంగ
వందనం బాచరించి.

కేదారగౌళ—రూపకం.

శ్రీశసత్యభామవేష । శేషశయనకావ•వేర॥ శ్రీ॥

అ॥ భాసమానవిలాస । వాసుదేవస్వప్రకాశ
దాసహృత్కమలవాస । దనుజనాశ, త్రిజగదీశ॥ శ్రీ॥

1 పరమపురుష వేదవేద్య । భక్తవత్సలాకృపాళు
శరణాగతసంరక్షణ । సజ్జనావనా, నారాయణా
నిరుపమాకారధీర । సురవరశతపత్రనేత్ర
కరుణతోడ నేలుమో శ్రీహరిచక్రధారి, దైత్యారి॥ శ్రీ॥

సీ॥ వేదశాస్త్రాదుల•విధులుదూష్యములవ, దై వర్ణ సంకరం•
బైననాఁడు । కులకాంతలెల్ల దు•ర్గుణములవలసి న, తీత్వప

ద్ధతిఁదప్పి తిరుగునాఁడు । కామక్రోధాది దుష్కార్యంబుల
ను జనుల్, మీఱుచు హింసలకు మెలఁగునాఁడు। సత్యంబు
సమసి యసత్యంబు పెరిఁగి పాపమునకుఁ దరిలేక ప్రబలు
నాఁడు ।

గీ॥ శిష్టసంరక్షణము దుష్టశిక్షణంబు
సలిపి జగముల ధర్మంబు నిలుప నవత
రింపవే? నీదుమహిమ నుతింపఁదరమె?
సాధుజనపోష! సర్వేశ! స్వప్రకాశ॥

సీ॥ హా కృష్ణ కావవే యని మొరలిడఁగ ద్రౌపదికి మానంబుఁగా
పాడినావు। తండ్రి బాధలు పెట్టఁ దాళలేక నుతించు, ప్రహ్లా
దునిక్కట్లఁ బాపినావు। సవ్యసాచికి మేటి సారథివై కౌర,
వానీకములదర్పమడఁచినావు। పంక్తికంఠునిఁ జంపి పౌల
స్త్యునకు లంకఁ బట్టాభిషేకంబు గట్టినావు।
గీ॥ ఘోరరాక్షసవర్గంబుఁ గూల్చినాఁడ
వనయమతిప్రీతి భక్తుల మనిపినాఁడ
నట్టినీపాదకమలంబులనఘనాధ
భావముననిల్పి ప్రణుతింతుఁ బద్మనాభ॥

వ॥ వాసుదేవా, మదీయజాయాగర్భాంతరావాసియగు నీబాలుం డేనువత్సరం
బులనుండి గర్భశోకంబును భరించి మీవలన బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశంబు గల్గినఁ
గాని యవతరింపనని త్వదుపదేశంబున కెదురుచూచుచున్నవాఁడు గానఁ
దామందుల కియ్యకొని మదీప్సితంబు నెఱవేర్పుండన వల్లెయని భగవంతుం
డాయర్భకునకు నుపదేశంబుఁ జేసి నిజేచ్ఛంజనియె. నంతమునంద కొకసుము
హూరంబున.

దర్బారు—రూపకం.

ఉద్భవించెనాసునంద-కుత్సుకత్వమొదవసుతుఁడు॥ఉ॥
సురగరుడోరగకిన్నర। సుముఖులెల్ల హర్షంబున। విరులవానగురి
యింపఁగ। వరదుందుభిరవము మ్రోయ। మురహారునియప
రావతారమని మురిసిజనులుపాడ।విరివిగసకలభూతముల్,
వినుతిఁ జేయ, నఘముఁబాయ॥ ను॥

వ॥ ఇట్లుద్భవించినతత్క్షణం బాకాశవాణి,

గీ॥ సద్గుణాఢ్యుండు రవికిసచ్ఛాత్రవర్యుఁ
డమితతేజోభిరాముఁ డత్యంతకీర్తి
చరితుఁడై శుక్లయజువుఁదాఁగఱచియాజ్ఞ
వల్క్యనామంబునన్ భువిఁ బ్రభవహించు॥

వ॥ అని ఘోషింప నావాక్యంబుచొప్పున బ్రహ్మరాతి సకల బంధుపురోహి
తులయనుమతిఁ దనకొమరునకు "యాజ్ఞవల్క్యం"డను నామకరణం బిడె.
పిమ్మట నాబాలుండు బాలసోమునిపగిది దినదినప్రవర్ధమానశరీరుండై పెరుఁ
గ నైదవవత్సరంబున విద్యాభ్యాసం బొనర్పఁదలఁచి,

ఉ॥ శ్రీహరిపాదయుగ్మసరసీరుహమత్తమిళిందరూపు దు
ర్మోహవిసర్జితున్ సుగుణపుంజుమహాత్మకువ్యాసుఁగొల్చియు
త్సాహమెలర్పఁ బుత్రకునిసారకళాన్వితుఁజేయవేఁడ నా
శ్రీహరిభక్తుఁడొప్పికొనె శ్రేష్ఠుని నాతనిశిష్యుఁగాఁగొనన్॥

వ॥ ఇట్లు ఛాత్రునిగానియమించుకొని కొండొకకాలంబునకు.

మంజరి.

తర్కవ్యాకరణాదిశాస్త్రముల♦దక్షుఁడగుచుఁదానేర్చెఁ
కర్కశత్వమునుమాని ప్రేమమెయిఁ♦గాంతులన్నిటినిదీర్చెఁ॥

వ॥ ఇట్లు వేదవ్యాసుఁడు యాజ్ఞవల్క్యు నతిప్రేమంబున సకలశాస్త్రపారంగతునొనర్చి యజుర్వేదాధ్యయనంబునకుఁ దనయన్తేవాసియగు వైశంపాయనునికప్పగించి చాంద్రాయణంబుఁ జరిపింపఁజనె. పిమ్మట నొకదివసమ్మున సాత్యవతేయుని శిష్యులందఱు గుమిగూడి యొక్కదినంబునిర్ణయించుకొని యాసమయమునను,

సీ॥ మేరుపర్వతమున సభ♦చేరవలయు
నచటికేవఁ డర్గుదెంచఁడో♦యట్టివాఁడు
వసుధ నేడవదినమున♦బ్రహ్మహత్య
బాదిఁబడునని శపథ♦మేర్పఱచుకొనిరి॥

వ॥ అందుకు వైశంపాయనుం డచ్చోటికరుగక తన నూర్గురిశిష్యులఁ గూడి విద్యావ్యాసంగంబునఁ బ్రొద్దుఁబుచ్చుచున్నంత.

మ॥ ఒక్కనాఁడొక బాలుఁడన్నిట♦యోగ్యుఁడై చెలువొందువా
డక్కజంబుగ నాగమంబు న♦హర్నిశంబుఁ బఠింపుచుఁ
జక్కనొక్కటిఁదప్ప నయ్యది♦స్వాంతమందుఁదలంపకే
యక్కటాఋషితన్నెఁదన్నది♦యర్భకున్గడతేర్చెఁబో॥

చ॥ గురకకలంపఁ గాయమది♦కుమ్మరిసానవిధాననెంతయో
గిరగిరఁదిర్గమోముపస♦క్షీణదశన్గన రక్తధారలా
తురముగ నేలఁబర్వఁగడు♦ధూళికనుంగవఁగప్ప నక్కటా

హరిహరి శ్రీహరీయనుచుఁ • నాతఁడు జీవమువీడె నయ్యెడన్ ॥

వ॥ ఇట్లు విగతప్రాణుండైన బాలుఁగని చేయునదిలేక చిచ్చువడియున్న వైశంపాయను నతిత్వరితంబుగ నొక్కవిప్ర పిశాచంబు వెంటంబడిన.

మంజరి

గురువునకీ యెడవెట్టిపుట్టెనని • గోడు గోడు మనిబాలుర్ ।
దురపిల్లుచు గేహములందునఁ • దూరిరిభయవిస్మయములతోన్ ॥

వ॥ ఇట్లు విప్రపిశాచంబునకు భయంపడి వైశంపాయనుండు. శోకఘూర్ణిత మానసుఁడై పలుగతుల విలపింపఁదొడంగె ॥

ముఖారి—రూపకం

ఏమిసేతు దైవమా నాకేమిదోఁచదాయె నకటకటా ॥ఏ॥
అ॥ ప॥ యీమహీభగినీతనూజు । నిటులఁగోల్పోయినదిగా ।
కీమహాపిశాచముచే । నిటులఁగుందవలసి వచ్చె ॥నే॥
శ్రద్ధతోడ నారులకన్న । విద్దెమిన్న గఱపశిశు । నొద్దికతోఁజే
య బ్రహ్మహత్య మెడకు చుట్టుకొనియె । ముద్దుగఁజుట్టమని
పోవఁబెద్దదయ్యె మైతజీమెడి । తద్దినంబుడబ్బువెట్టె । తగిలిం
చు కొనినటులాయె ॥నే॥

వ॥ "పుణ్యాం కర్తుంగతవతిజనేషాపు మభ్యాశమేతి" అనురీతి నీ శుష్టుని విద్యాభివృద్ధికై సదభిప్రాయుఁడవై యొనర్చిన దండన ఫలమీ పిశాచంబై పీడింపఁజొచ్చె నక్కటా ! యీపాడుదయ్యపుబారినుండి తప్పించుమహాత్ముండొక్కఁడయిన నిందుఁగలవారిలోఁగానరాఁడయ్యె.

మంజరి

అకటా సీతాధవు నారసమున । కైనవోర్వఁగనువచ్చునే ।
వికటమతుల దండించుకృతాంతుని । బింకమునాపఁగవచ్చునే ॥
ఏపగిదినిభువి నెంతేఁ తిడుముల ♦ నేర్పడఁ దాళఁగవచ్చునే ।
బాపురె యబ్బా యీబ్రహ్మహత్య ♦ బాధఁజూడఁ గడుహెచ్చు ॥

వ॥ ఇట్లనేకగతుల బాధలఁగుందుచుండ సునందనీనందనుండుగని యాచార్యు నిబాధఁదప్పించుట కర్తవ్యంబనితలంచి తానేర్చిన యథర్వణాగమమంత్రంబుల భూతంబుపై నుచ్చాటనంబుసల్ప నాభూతంబు నిలువనేరక వైశంపాయనునివీడి చనియెనంత సకలసురముని బృందంబులు.

బిలహరి - ఏకతాళము.

నీకెతగును యాజ్ఞవల్క్య - నిఖిలలోకగురువర్య ॥ నీ ॥
అ॥ ప॥ భీకరమగునీశక్తిని - విష్టపత్రయములరక్తిని
ప్రాకటమగుగురుభక్తినిఁ బారఁదోలితివిముక్తిని ॥ నీ ॥
1 కోరిసాధులరక్షింపఁ గుజనులనుశిక్షింప
ధారుణివేదములనిల్ప - ధర్మములనుద్ధరింప
భూరిరూపమునజనించిన - మూర్తిత్రయమునిపింపఁ
గ్రూరులగుచు నెరులకొంపఁ - గూల్చువారిబుద్ధిమాన్ప॥నీ

వ॥ ఇట్లునుతించినపిమ్మట, కొండొకకాలంబునకు వైశంపాయనుండు తనశిష్య తతితో మిథిలాపురంబునకరిగి యుచ్చట.

చ॥ జనకధరాపురందరుని ♦ శాంతనిధిన్గని తత్సభాంతరం
బునఁ దమశక్తిసంపదలు ♦ పూర్ణముగాఁగనుపింపఁజేసియు

య్యనఘునిగౌరవంబుఁగొని • యయ్యెడఁగొన్ని దినంబులుండఁగో
రినయతఁడయ్యెడన్ నిలువ • భీతిజనించుటనుండియొక్కటన్

వ॥ అందు తనశిష్యులనూర్గురఁ నొక్కొకదినంబున నొక్కొకరయ్యధిపు నాశీ ర్వదింపఁబంపించుచున్నయెడ నొక్కనాఁడు యాజ్ఞవల్క్యుని వంతగు దినంబువచ్చినంతనాఁడు జనకుండేలు మిధిలాపురంబుడగ్గఱకేగి తత్పురసౌందర్యంబున కచ్చెరువొంది భావంబున నిట్లనితలంచె.

హిందూస్తాని తోడి - ఏకతాళము.

ఆపురంబు సిరికాపురంబున - కయ్యలకాపురంబు ॥ ఆ ॥
ఏపుదీరినకోటల్ - బలు - కాపుగలుగుతోఁటల్ - భళి -
ప్రాపుగల్గుపేటల్ - మే - ల్జూపజాలు బాటల్ అరెరే ॥ఆ॥

వ॥ అని యనుకొనుచు సభామంటపంబుఁ దఱియఁజొచ్చి.

చ॥ జనకమహీధవుండు విల • సన్మణిపీఠమునందు లేమిఁదాఁ
గనియతఁడేగుదెంచుటకుఁ • గా నిలువన్ జను ప్రొద్దటంచునో
య్యనఁ దనకార్యముల్ చెడున • టంచుఁ దలంచివిప్రగేంద్ర
విష్టరం । బునమునిచెన్ గడంకజప • పూతమహాక్షత రాజి
నాతఁడున్ ॥

వ॥ ఇట్లువైచిన నక్షతతండులంబులు యాజ్ఞవల్క్యభూసురాశీర్వచన ప్రభావం బున దారుశిలాయంత్రంబులు జీవంబులుగా వెలసినట్లుండె నంత జనకమహీధవుండయ్యదిగని నేఁడెంతటివింతఁగంటిమని నివ్వెఱపడి నేఁడాశీర్వదించిన విప్రోత్తముండు రేపటనరుగుదెంచునట్లు చేయుండని వైశంపాయనుఁదెలియఁబఱచిన వైశంపాయనుండును యాజ్ఞవల్క్యునిఁగని యిట్లనియె,

క॥ జనకక్ష్మాపతికల్గమి
ననవసరంబనక సిరి • నాశీర్వాదం
బునఁ బూతఁజేసితఁట నీ
వనఘా నేఁడరిగి చేయు • మాశీస్సున్నృపుక్ ॥

వ॥ అని యానతిచ్చిన గురునివాక్యంబులకులికి యీగురుండెంత ప్రాజ్ఞుండో నా విద్యాభివృద్ధి నడంపంగాఁబోలు నేఁడుఁగూడ భూపాలుసన్నిధికిఁ బంపఁదలపెట్టె నిదియెటులైనఁదప్పఁ జేయుటయే యర్థంబనితలంచి

హంసధ్వనిరాగము - తిశ్రజాతి - ఏకతాళం.

మేలుమేలు, చాలుచాలు, కీలెఱింగితిక్
బాలిశుఁడనియెంచి యిట్లుపలుకఁజొచ్చి తో
దినమున కొకొక్కరనుచుఁదివిరిపల్కుముక్
జనుము చనుమటంచు వేటిసత్యవచన మక్కటా ॥మే॥
చదువు పాడు చేసికొనుచుఁజనఁగ నొల్లనేనికె ।
ల్లెదియెదెట్లు సేయుమన్న, ముదమెుగాని ధీవరా ॥మే॥

వ॥ అని మొగమోటము లేక వలికిన శిష్యుంగని వైశంపాయనుండు.

ఉ॥ శ్రీయుతుఁడాధరాధవుఁడ• శేషవిధిజ్ఞుఁడు నీదు పూర్వపు
ణ్యాయతసంపదక్ మునిజ•నావళిమేటిగఁజేయ నెంచిని ।
న్నీయెడఁబిల్వనంపఁజన•నెంచవిదేమిటి కయ్యవారినిక్ ।
జేయఁగఁబోవఁ గోతియగు•చిహ్నముదోఁపఁగఁజేసితేభళీ ॥

మంజరి

గురుఁడునుఁ దండ్రియుదేవుఁడు నెయ్యది•గూర్తుర దేఘనమంచును

దా । శిరమునఁదాల్చినవాఁడె ఘనుండగుఁ శ్రేష్ఠుఁ డనందగు
ధారుణిలోన॥ 2 నీకర్మంబటులుండి యుండఁగాఁ నిల్పు నెనా
నుడి లెన్నా। నాకడ నేర్చిన విద్దెలెల్లమఱిఁనయమున నాకిపు
డిమ్మా ॥

వ॥ అని రోషావేశంబున గద్దించి పలికిన గురువాక్యంబులు సహింపఁజాలక నీ కడ నేర్చిన విద్దెలెల్లనివియే గైకొమ్మని యోగసామర్థ్యమున మూర్తి మంతంబులగు వేదాది విద్యలన్నిటిని నూర్ధ్వముఖంబున వెడలఁగ్రక్కిన నది ప్రళయానలంబు చందంబున మండిజగంబెల్ల దహింపుచున్నంతఁ బాదరాయణుం డేతెంచి యావికృతమున కిచ్చెరువంది.

గీ॥ అయ్యయో యిట్లు సేయంగ నర్హమగునె
శాంతమయమైన వేదంబుఁ శాంతివీడి
యాజ్ఞవల్క్యముఖోద్గమునం బైఁ ధరిత్రి
నగ్నికంబెనుమండి మేఁలార్పఁదొడఁగె॥

వ॥ అని పలికిన యాచార్యునితో వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

చ॥ గురువరయాజ్ఞవల్క్యుఁ డనుఁకూలప్రవర్తను డింతగాఁడు
నన । సరకుగొనండు విద్యలఁబఁ సంగములందుఁ గుతర్క
వాదియై। పరువిదికాదు నీకనినఁ బల్కువినం డెదిరించియా
డుఁదా । గురునకుఁ బంగనామములుఁ గూర్చెడు శిష్యుఁ
డితండె చూడఁగన॥

వ॥ అంత వ్యాసుండు కమండలూదకముఁ బ్రోక్షించి యయ్యనలజ్వాల నుపశమింపఁజేయ వారియనుమతి బోధాయనాపస్తమ్బ సత్యాషాఢాది ఋషు

లందఱు తమయందుండు వేదంబులసయితము యాజ్ఞవల్క్యుఁడాకర్షించి కక్కినహేతువుంబట్టి యాయజుర్వేదఖండంబులు భక్షింపనాసించి స్వస్వరూపంబుల నట్టికార్యంబు దుర్ఘటంబును జుగుప్సాకరంబగుట శంకించి తిత్తిరిరూపంబులభక్షింపుటచే నావేదశాఖలు తైత్తిరీయశాఖలనఁ బేర్కొనంబడియె. మఱియు,

చ॥ మునులుఖగస్వరూపములఁ • బూనికనాగమశాఖలన్ గ్రసిం
చినకతనన్ మలీమసతఁ • జెందుటఁ గృష్ణయజుస్సనాఁగనం
దుననొకశాఖ వెల్వడలెఁ • దున్కలుతున్కలుగాఁగ నెన్నియం
దునఁదగఁ జెడ్డకాలమదిఁ • దోఁచిన నెంతటినష్టమబ్బదో॥

వ॥ ఇట్లు గుర్వనుజ్ఞ న్వేదంబు తనచే వీడంబడుకతనఁ దన యాగమస్వాధ్యాయత్వంబునకు భంగంబాదవెనని యాజ్ఞవల్క్యుండు గాయత్రి నుద్దేశించి.

ముఖారి—రూపకం.

నీ,మహిమలుగననలవియె-సామజనేత్రాగాయత్రీధరిత్రి ॥నీ॥
1 ఏమనుజుండైననునిన్నే మమునసబానుతింపఁ - గామితములొ
సఁగు దానవు, గావెలోక, పావనీ, జననీ॥ నీ॥
2 సురుచిరభక్తిఁ ద్రికాల। ముల నిన్నొడకఁదలఁచిన । నరుఁడె
కృతార్థుఁడు కిల్బిషహరుఁడు పుణ్యయుతుఁడీ । హరిహరవిరిం
చనులు నిన్నరయలేకపోయిన నే । నెఱిఁగినుతుబుసల్పుదు
నే? గ్రహించికావుమంబా॥ నీ॥

ఉ॥ అమ్మరొ మద్గురుండు కుటిలాత్ముఁడు తామునుజెప్పినట్టి వే
దమ్మును గ్రమ్మరన్ వెడల • ధాత్రినిఁ గక్కుమటంచు రో

షవాక్యమ్ముల నాడెనేనటులఁ • గ్రక్కితి వేదచయంబుఁజె
చ్చెరన్ । సమ్మతినొందు వేదమున • నన్ గృతకృత్యునిఁజే
యుమంబికా ॥

వ॥ ఇట్లు ప్రార్థించిన మునితల్లజునకు గాయత్రి ప్రసన్నురాలైయో మహర్షి సత్తమ! నీకోరినవరంబులొసఁగెదం గాని తొల్లి నాయందనంతంబులైన నిగమచయంబులుద్భవిల్లెనందు శబ్దబ్రహ్మమయమగు శుక్లయజుస్సును శ్రీమహావిష్ణువు భవిష్యద్వృత్తాంతంబెఱింగి భాస్కరుని మఱుఁగువనుంచెఁ దక్కిన ఋగ్వేదాదియామ్నాయంబులు భూలోకంబునఁ బ్రభవిల్లెఁగావున నీవాభానునికడకేగి యతనిచేగుప్తంబగు శుక్లయజుర్వేదంబు నాయనుమతి గ్రహించి రమ్మని పుత్తెంచిన నాయాజ్ఞవల్క్యుండు వాయుభక్షుణచేఁ బ్రాణాయామంబున భక్తినిశ్చలాత్ముఁడై దినకరునిస్తుతించె.

హిందూస్తాని బేహాగ్ - ఏకతాళము.

పతితపావనా సజ్జనావనా భక్తపాలనా
గతినీవేయని నమ్మితిని త్రిజెఁ - గావవేదయన్ ॥ ప ॥
నీదుకాంతినిలోకమూతయు - నిండియున్నది
యోదయామయాదీనకబంధో - సాధుపోషణా ॥ ప ॥
సకలవేదశాస్త్రాదిమంత్రములు - సచరాచరములును
ప్రకటితముగ నీయాజ్ఞనుండవే - భాస్కరానమో ॥నమో॥

వ॥ ఓజగద్బాంధవా? త్రికాలంబులవరుస ఋగ్యజుస్సామ వేదస్వరూపంబుల బ్రహ్మరుద్ర విష్ణు హృదయుఁడవై, యేకచక్రరథారూఢుండవై, ఛాయా సమేతంబున నాకసంబునఁజరించు ప్రత్యక్షదైవమవగు నీమహిమంబు గానక ప్రాకృతునిఁగాఁనెంతురు. దేవదేవా? దివాకరా!యని యిట్లభినుతించు

మునిపుంగవునెడం గరుణించి మార్తాండుండు వాజిరూపంబునఁ బ్రసన్నుం డైన, బ్రహ్మరాతినూనుండు సాష్టాంగవందనంబాచరించి యిట్లనిస్తుతించె.

దండకము.

శ్రీమన్మహాదేవ దేవేంద్రముఖ్యామరస్తోత్రచారిత్ర ఛాయాధినాథా మహాభావమూర్తిన్ త్రయాకారలోకేశ నీసన్నిధానంబులన్ విద్దెలన్నేర్వఁ గాయత్రినన్నంపె నీర్ష్యాపరీతాత్ముఁడై మున్ను తానేర్పు వేదంబులన్ గ్రక్కునన్ గ్రక్కుమంచున్ గురుండాడనవ్వాని వాక్యార్భటిం దాళఁగాలేక నేనూర్ధ్వభాగంబునన్ గ్రక్కితిన్, యాజుషామ్నాయశూన్యుండనైతిన్ గృపాభావముప్పొంగ నీదీనునిన్ శిష్యుఁగాఁజేసి వేదంబులిమ్మా జగత్సాక్షిభూతాది శేశానలోకైకవంద్యా నమస్తే నమస్తే నమస్తే.

వ॥ ఇట్లనేకగతులఁ బ్రార్థింప సకలవిద్యాపారీణుండును వేదమయుండును వాలఖిల్యాదిఋషిబృందపరివేష్టితుండగు శ్రీ సూర్యనారాయణుండవ్వానిం గరుణించి యాజ్ఞవల్క్య మనోనిశ్చయమెఱుఁగఁగోరి వత్సా.

చ॥ అరనిముసంబునిల్వక ర♦యంబున నేగుదు మింట విద్దెలన్
గఱపఁగనీకునెక్కడ యెడఁ♦గాష్ఠముమాత్రమునిల్వ రాదు నే
నరుగకయున్న సర్వమును ♦ హావళినిన్ గనునొండుపాయుమే
నెఱుఁగఁగఁ జేతు దానఁ గహి♦యించి చరింపుము విద్దెయబ్బెడిన్

వ॥ అదియెద్దియన.

మంజరి.

1. అనిలునిచెంగటఁ దేజోబలముల ♦ నందిన యశ్వములుం డెన్
గొని తెమ్మయ్యవినా రథంబువడి ♦ గూఢజవంబుననరుగున్॥

వ॥ అట్టితురంగంబులారోహించి నీవునాకడ విద్దగఱతువని పలికిన భగవానుం డగు నినునియనుజ్ఞవడసి కదలిదరికేగి పవిత్రాత్ముఁడగు నగ్ని దేవునిట్లని ప్రార్థించె.

పంతువరాళి - రూపకం.

సరగునఁగావఁగారాదే। స్వాహామనోజ్ఞభర్తృంగ॥ ప॥

అ॥ప॥ పరమపురుషనీమహిమలు-బ్రహ్మేంద్రాదిసురులైన
నెఱుఁగలేకయుండనాకుఁ-దరమేనినునుతియింపఁగ॥ స॥

1 వీతిహోత్రసురమునీశ- వినుతాఖిలదురితనాశ- పూతచరిత స్వప్రకాశ- భువనత్రయభక్తపోష - జాతవేద భానుని యంశనుజనించినట్టిమేటి- వీతియుగ్మములనొసఁగి- యాతురమతిఁగాచుటకిటు॥ స॥

మ॥ అనఘాభాస్కరవాహసంచయమునీ•యందుండెనద్దానినిన్
గొనియారోహణముంబొనర్చి యల•భానున్గొల్చి నేనాగమం
బునుఁగైకొందుదయావిశేషమతినా•పూన్కిన్గదున్భక్త పా
లనశీలాశికరుణించిదీర్పఁగదె మేల్•గైకొందుస్వాహాపతి॥

వ॥ ఇట్లు వేఁడినంత వీతిహోత్రుండు కరుణాంతరంగుండై తనకడనున్న వాజి యుగంబు నాయాజ్ఞవల్క్యునకిచ్చె. నంత వారిండవిగొని అనంతకోటి స్వరూపుండును, దివ్యప్రభావుండు నగు భానునికడకరుగ నమ్మహాత్ముఁ డు ఋషివరునిసామర్థ్యంబున వచ్చెరువొంది వాజిరూపంబునఁ బ్రసన్నుఁ డైన యాజ్ఞవల్క్యుఁ డద్దేవుకటాక్షంబున.

మంజరి.

అతఁడయాతయామంబను పేరున • నలరినశుక్ల యజుస్సుల్
సతతముకష్టంబనకపఠించెను • చండమయూఖుని చెంతన్॥

వ॥ ఇట్లు నేర్చి.

గీ॥ ఇనునియనుమతిఁగొని మర్త్య • మునకుదిగెను
నతని నడ్డాడె చిత్రర • థాఖ్యనెసఁగు
నొక్కగంధర్వుఁ డధికరో • షోత్కటుండు
చదువువిద్దెను జయమంది • సాఁగుమనుచు॥

శంకరాభరణం—రూపకం.

నిలుమాపౌరుషముండినమానిసివై ననుదోలఁగకవిప్రాధమా॥ ని
అలదివాకరునియొద్ద। నామ్నాయముఁబఠించి విద్దెల జయ
మందక భువికిన్ధీరతనరుగుచుంటివే। నడిగినప్రశ్నములకు
దాహరణమిచ్చిచనుమట్టుల। సలుపవేనియిటనుండి। సాఁగ
నీయ నడఁగై నను॥ ని॥

వ॥ అప్రశ్నంబు లెవ్వియనిన.

సీ॥ హరిహరబ్రహ్మాదు • లందుఁ దానాదిమ, స్థితివహించిన గుణ •
శ్రేష్ఠుఁడెవఁడు। వేదముల్ శాస్త్రముల్ • విధివిరామము లేక,
యెవ్వానిగుణముల • నెంచుచుండు। సకలచరాచర • జంతుజా
లంబులె,వ్వనిశాసనంబున • వఱలుచుండుఁ । జంద్రసూర్యా

గ్నులే స్వామియాజ్ఞవహించి, క్రమముదప్పకయె యజ్ఞ విధినుందు ।

గీ॥ రెవఁడు దైవంబసంగనేం దేఁ జెలంగు
సకలమెవ్వఁడు నెవ్వాని ప్రకటయశము
దశదిశా వేల్లితంబయి తనరుచుండెఁ
జెప్పుమా తని విజ్ఞాన సిద్ధియలర॥

వ॥ అనియడిగిన గంధర్వతల్లజు ప్రశ్నంబులకు యాజ్ఞవల్క్యుండు దరహసిత వదనుఁడై యిట్లనియె.

మంజరి.

1 నీవువచించిన ప్రశ్నంబులకును నిర్గుణతత్వండొకఁడే
భావంబునఁ దలఁచిచూడు భక్తుల పాలిట దైవంబతఁడే॥

వ॥ అని యుక్తియుక్తముగా, ప్రశ్నలన్నిఁటికి సదుత్తరములిడినంత గంధర్వుండు సంతోషాంతరంగుఁడయి, మునివరేంసమా! నే సహస్రాక్షునిపంపున నిన్నుఁ బరీక్షింపఁజను దెంచిన గంధర్వుండను గాని సామాన్యుండను గాను. సర్వజ్ఞులరగు మీమహిమ తెలియంగక ప్రాకృతఋషిమాత్రునిఁగ నెంచి కుతర్కవాదమునర్చు పురోభాగులిహపరసౌఖ్యములకు దూరులై దుఃఖోపతాపదారిద్ర్యపీడితులగుదురు. నాయొనర్చిన యపరాధమును క్షమించి నన్ధన్యునిఁ జేయవేఁడెదనని యమ్మహాత్ముని ముదలచే నంతర్ధానుండయ్యె. పిమ్మట యాజ్ఞవల్క్యుండు మిథిలాపురాధీశుండగు జనకుండొనర్చు సభ్వరంబున కఖిలమునులును గొందఱు విప్రులు.

పూరికల్యాణి—ఏకతాళం.

శ్వరగా రావదేమోయి అటుదప్పిపోవును పప్పుధప్పశాల్॥ శ్వా॥

గారెబొబ్బట్లవ। కమ్మగాచినకందిపప్పవ। కోరినన్ని పూర్ణాలు
బూరెలుపడవేతురవ॥ త్వ॥ 1 దండిహోళిగలు లడ్డుయుం
డలు తెగవేతురవ - పండితులకురూకవ - ప్రాకృతులకు
బేడవ॥ త్వ॥ 3 వేలకొలఁది గోవులదానాలుయిత్తురవ-
మంచిశాలువల్ బహుమతులనిచ్చి సంతసింపఁజేతురవ -
చాలునన్న వరరాజ్యము చేరలాదిపోతురవ। యోలలాడఁ
జేతురవ। వేళమించెదక్షిణలకు॥ త్వ॥

వ॥ ఇట్లనేకగతుల నొకరితో నొకరు చర్చింపుచుఁ జనుచుండఁ దానాసవనంబునకేఁగి యచ్చటవిధులన్నిటఁ దానాదినిఁ బూజింపఁబడుచుఁ గొన్నిదినంబులుండ నొకదివసంబున జనకధరావల్లభుండు, కొల్వుఁదీర్చి మునిమండలంబుఁగాంచి.

గీ॥ భద్రమణిరత్నభూషణంభర్మమయసు
వసనములఁదుష్టినొనరింతుఁ బ్రహ్మవిద్య
నెవ్వఁడధికుండొ వాని వంచింపరయ్య
వానిదీవన బ్రహ్మదీవనయెగాన॥

వ॥ అనిపలికిన జనకునివాక్యంబులు విని యచ్చటంగల మునులందఱుఁ దమతమ తారతమ్యంబులెఱుంగక మిథ్యావివాదంబులు సలుపుచుండునంత శ్రీయాజ్ఞవల్క్యుండు తనయస్తేవాసియగు సామశ్రవుని జేరఁబిలిచి.

మంజరి.

1 మనయాశ్రమమున కీవిద్యాధనంబునుగొనిచనుమదివలదం
చనువినీతుల మర్యాదములకునగుబహువాలు నేనిడుదు॥

వ॥ అని యాకానుకఁ దనయాశ్రమమునకంపి తనతో విద్యావివాదంబుసల్పు అశ్వలుఁ, నార్తభాగ, చాక్రాయణ, యుద్దాలక, లాహియాయన, కహోలాది మునిపుంగవుల నందఱ నన్నిరూపులఁ దగుప్రత్యుత్తరంబుల నోటువడఁజేసె. పిమ్మట శాకల్యుఁ డతిరోషానలదగ్ధమానసుఁడై నాతోఁ బ్రశ్నింపుమన యాజ్ఞవల్క్యుం డిట్లనియె.

గీ॥ మనకిపుడు ధర్మకూర్చయొ•మధ్యవర్తి
యైయెసంగిన నపజయ•మందువాని
శీర్షము సహస్రఖండముల్•సేయుననుచుఁ
గూర్చ నిరువురిమధ్యను•గూర్చిరపుడు॥

వ॥ ఇట్లు బ్రహ్మగ్రన్థి వేసినకూర్చమును మధ్యనిలిపి వివాదంబొనర్పఁ గొంత తడవున కాశాకల్యుం డోటువడి యాకూర్చాతాడనంబున మృతిఁబొందె, పిమ్మట విదేహరాజు శాకల్యునిఁ గన్గొని యాతండు పశ్చాత్తాపమొందినందున బ్రహ్మహత్య తారసిల్లెంగాన వీని బ్రతికింపుఁడని వేఁడిన నా మునందా నందనుండు.

మంజరి.

1 జనకజమహారాజుహర్షమొందఁగఁ•దనకమండలూదకముఁ
బునర్మనయను వేదమంత్రమునఁ•బ్రోక్షించెను లెమ్మనుచుఁ.

వ॥ ఇట్లు యాజ్ఞవల్క్యమహిమంబున శాకల్యుండు నిద్రనుండి మేల్కాంచి నరీతి ఋషితల్లజబృందం బచ్చెరువందఁ సజీవుఁడై బ్రహ్మరాతితనూభవునకు సాష్టాంగవందనం బాచరించి యిట్లని స్తుతించె.

కేదారగౌళ—రూపకం.

తావకమహిమం బెఱుంగఁ దరమేరికి యాజ్ఞవల్క్య

ఆ॥ వేదవేదాన్తవేద్య - విమలభావసుగుణధామ
ద్వాదశాత్మావతార - దాసపోషత్రిజగదీశ ॥ తా ॥

1 శాకల్యప్రాణదాయ జనకేశాయ - శాన్తాయలోకాచార్య
వర్యాయ - వివేకానన్దనిత్యాయ - పాకారిప్రముఖవినుత
బ్రహ్మేశవిష్ణురూపాయ - కరుణాలవాలాయ యోగిరాజా
ధిరాజాయనమో ॥ త ॥

వ॥ ఇట్లనేకరీతులనుతించె యనంతరంబామునులు కృతాంజలిబద్ధులై.

సీ॥ మాతృగర్భమునుండి • మహిజనింపకమున్నె, హరిగురుం
డనిక్రియ•లరసినావు । బ్రహ్మహత్యనుబాధ•పడెనఁ వైశం
పాయ,నునిఁగాచి బాలుని • మనిపినావు । ఆర్యవంద్యంబు
న • యాతయామసువేద, మర్జాపుకడనేర్చి • యలరినావు
సత్సభాంతరమున • జనకుఁడుమెచ్చఁ బాం,డితినెల్లమునుల
నో•డించినాఁడ ।

గీ॥ వనఘుతావకమహిమ మి•ట్టట్టటంచు,
తెలియకెప్పుడె శాకల్యుఁ•డెలముఁజూప
మృతునిఁగాఁ జేసి పిమ్మట • బ్రతుకఁజేసి
నావు సామాన్యుఁడవె్రకొ యె•న్నఁగనీవు ॥

వ॥ అంత మిథిలాపురాధీశుండు యాజ్ఞవల్క్యుని మహిమంబుఁ దూలిఁగఁగ
నుఁగొనందలంచి సకలబుధవల్లభులతోడ నొకదినంబున.

దర్బారు - రూపకం.

కొలువుతీరెజనకరాజ - కుంజరుండుప్రీతితోడ ॥ కొ ॥

1 వెలయఁగ సచివబుధబృందము - వరుసఁదీరి కొల్చుచుండ
నిలఁగలసన్మండలేశ్వరులు ప్రాంజలులొసఁగుచుండ
గడుభక్తి వందిమాగధుల్ - కైవారములిడుచునుండఁ
బలువిధములయిన నాదముల్ - చెలఁగుచుండ - చెన్ను
మీఱ ॥ కొ ॥

వ॥ ఇట్లుకొల్వుఁదీఱి మునిజనసమూహముగాంచి.

చ॥ మునివరులార తొంటియను ముద్దొరుఁగన్ బితృవర్గ
ముల్ సదా ।
ఘనముకుస్వర్గసౌఖ్యమును గాంచమదన్వయముల్లసిల్ల నీ।
కనకపుసారధేయులను గౌరవమొందగనిఁదలంచితిన్
గొనుటకునర్హులెవ్వరొయు కూరమతిన్ గొనుఁడీసభాస్థలిన్॥

వ॥ అనిస్వర్ణమయంబగుగోవుల సభయందు నిల్చినవాని నాయాజ్ఞవల్క్యుండు తన ప్రియచ్ఛాత్రుండగు సామశ్రవునిఁగొని చనుమనునంతలో సహించనేరక యావైశంపాయనాదులు॥

మాజి.

1 ఇందఱికంటెనుఘనుఁడొకొ ముందర • ముందరఁజేరిగొనంగా
నెందునఘనుఁడో తెలుపకచిందర • నందరఁ జేసిచనంగా ।

వ॥ అనురోషవాక్యంబుల ముందరిగి యా కనకధేనువుల సభయందుండి గొనిచనుచుండ, భగవత్స్వరూపుండగు యాజ్ఞవల్క్యుఁడు తన మంత్రబలంబులకమనకింకరుల రప్పించి ధర్మకారవేషంబులు వేయించి ధర్మధేనువునపహరింపుఁడని పనిచినవారలాభూమురుల కడ్డంబువచ్చి.

కేదారగౌళ॥ ఆది

చాలునయ్యాయిదియేటి • సభాబుదొరగారు ॥చాలు॥

1 ఏడనైనవపాణము లేనట్టిపసువు లోకమందు • జూడబాప
నాళ్ళుగొనెడి సొద్దె మెందుగలదె, ॥చాలు చా॥

2 పవ్వకూడదు మీాదిసామ్ము - చెప్పకూడదు మాదిసామ్ము
దప్పళాలు మీాదిసామ్ము-దొప్పనెత్తురుమాదిసామ్ము చా॥

వ॥ ఇట్లు పలికిన చండాలురంగని ప్రతివచింపనోడి నివ్వెఱపడిచూచునంత యాజ్ఞవల్క్యుండు జనక భూపాలునిఁగని.

ఉ॥ చచ్చినజంతువున్గొనెడి • జాల్ములరీతి వృథాభిమానముల్
గచ్చులెగాని సేయునది • గానఁగ రాదిఁక శ్రేష్ఠులెట్లొ? యీా
చచ్చినయట్టు లేయెసఁగఁ•జాలినదీని గ్రహించు టెట్లొ? యీా
వచ్చుటదెట్లు? పుణ్యమెటు•వచ్చుఁ దలంపునృపాలతల్లజా ॥

మంజరి.

ప్రాణముగల్గినయట్టులదీనిని - పసిఁడియావుగాఁ జేసి
మానుగఁగొనువాఁడెసుమి మహాత్ముఁడు - మానవనాయక
యిందఱిలోన ॥

వ॥ అని శపథంబుగాఁబలికిన యాజ్ఞవల్క్యునిఁగని ఋషులందఱుఁ దమలోని
ట్లనుకొనఁదొడంగిరి.

సీ॥ ఈలతనిసామ్మొద్ది • యేగానమ్మక చెల్ల, పానకంబునఁబుల్ల భం

గివచ్చెఁ। బెట్టలేకున్నఁదాఁబెట్టుట మాన్పింప • నన్నంబు
లోనిఁగ • యట్లవచ్చె। దినశక్తి లేకున్నఁ • దినసీయకొ
రులఁదా, నుడిలోనినిప్పుగా • నుఱికవచ్చె। శిష్యుఁడై
ముంగలఁ • జేరిగురునిపైకిఁ, బక్కలోఁబాకుగాఁ • బరఁగ
వచ్చె।

గీ॥ నాశ్రితులపాలివిసపువి • త్తైనహింప
వచ్చె నీతండునిఁక నెట్టి • బ్రతుకుగలదు
పరఁగ బంగరుగోవు జీ • వంబులందఁ
జేయనెవ్వానికీఁయుల • సెక్కమగునో॥

వ॥ అనుచిటుల గుజగుజలాడి యిక్కార్యంబు నీవెసరించి కైకొనఁజాలుదువే యనిన యాజ్ఞవల్క్యమహాతపఃఖని తనమంత్రాశీర్వచన ప్రభావంబునఁ దద్ధర్మమయధేనువు సజీవంబుగావించిన మిధిలాధవుండు సునందానుమాను మాహాత్మ్యంబున కద్భుతమొంది మనంబానందవార్ధిఁ దోలలాడ ధనకనకవస్తువాహనాంబరాభరణ విభూషితుంజేసినసభాస్తారులెల్ల నాక్కమ్మడి నుతింపఁజాఁగిరి.

(దండకం)

శ్రీభావ రాజీవ భృంగస్వరూపా మరస్తోత్ర సన్మాన్యచారిత్ర భద్రేభ గాత్ర త్రిమూర్త్యాత్మకా, దివ్యతేజోమయా, మున్నుదైత్యారి రూపుండవై యుండఁగా నీదువిద్యాసముద్వేద కృత్యంబుగా, నందుశాఖావతంసంబవై, కోటిచంద్రప్రభాస్ఫూర్తియై, భవ్యసంధాయివై, యెల్లవారుక్లశాఖల్, మదిన్ వార్ష మొప్పన్ ప్రతిష్ఠించి, నేనీదుశిష్యుండనై ముందు కైకొందు గాకంచు నా భానుచెంతన్ దగన్ దాచిలోకంబునందిప్డు శిష్టత్వమున్నీవ దుష్టాత్ములై వేదశాస్త్రంబులన్ దూవణల్ సల్పువిప్రాళికిన్ బోధలన్ దెల్పుసన్మార్గము

వ్యాపి యజ్ఞానఘోరాంధకారంబు నిట్లుఁ బటాపంచలుఁ జేయుసుజ్ఞానసూ
ర్యుండవై బ్రహ్మరాతిప్రసూతుండవై పుట్టవేయిట్లు శాకల్యునిఁజంపి స్వప్రా
ణు నిన్నెన్నిత్రైవిష్టపంబుల్ నుతింపంగ విద్వద్వరేణ్యుండవై కానుకల్ పొంద
వే, నిన్నోడింప నాబ్రహ్మయాజ్ఞున్, పురాణంబులన్, శాస్త్రమంత్రాదు
లన్, వేదవిద్యల్, సుకర్మంబులన్, సల్పునీగార్గిని న్గెల్చి సంతుష్టితో భార్య
గాఁగాంచియుద్వాహము న్జెందవే, నీప్రభావంబు వెన్నంగ నెవ్వారికైనన్ దరం
బౌనె యోగీంద్రమమ్మున్గటాక్షించి రక్షింపవే సాధురక్షామణీ, దీనచింతామ
ణీ, ధర్మసంస్థాపనాచార్య, సర్వజ్ఞశ్రీయాజ్ఞవల్క్య నమస్తే నమస్తే నమస్తే॥

వ॥ ఇట్లనన్యసామాన్యంబగు మహిమంబువడసి యాజ్ఞవల్క్యుండు శిష్యసమేతం
బుగాఁదనయాశ్రమంబునకరుదెంచె. తదనంతరంబా మానులు సృష్టిక
ర్తయగు పరమేష్ఠిచెంతకేగి తమపరాభవంబును, సౌనందేయుని శ్రేష్ఠ
త్వంబును నతిదీనాననులై యొక్కమొగిఁ వచియించిన నమ్మహాత్ముండు,
పరబ్రహ్మస్వరూపుఁడును, దుష్కృత వినాశకుండును, సాధుజనావనుఁడు
ను, నగుబ్రహ్మరాతి తపోభవుమహత్తునెఱిఁగియు.

చ॥ మునులయభీష్టముం జరుపఁ బూసి విరించనుఁ డొక్క కాంతగా
గ్నిజనియింపఁ జేసి తగు ప్రేరణమున్ బొనరించి యాజ్ఞవ
ల్క్యుని నిజపాండితిన్ గెలిచి కోరికఁదీర్పుమటంచుఁబంప న
వ్వనిత పరాభవంబు గొని వానినుతించె ననేకభంగులన్॥

వ॥ అంతనాయాజ్ఞవల్క్య మహర్షి సత్తముఁడు.

మ. పితృలోకంబు ముదంబుఁజెందఁగను బ్యృద్ధిన్ సౌఖ్యసంపత్తి
ను। న్నతినింగాంచ గృహస్థుఁడన్పదము నం దర్థీనవర్గంబు
స। మ్మతిఁబాలింపనిహంబునంగలుగు సా మ్రాజ్యంబునే

లంగను । ప్రతిపై వాహికముంబొనర్చుకొనెఁ గాంతలగా
నామాంచితల.

వ॥ పదంపడి కాత్యాయనీ। మైత్రేయీసహితుండై సర్వలోక పూజనీయుండ
గుచుండె.

శ్రీరాగం—ఆది.

హారతిదే కొనుగుణసాంద్ర- యాజ్ఞవల్క్యమునికులచంద్ర॥హా॥

అ॥ అతులితప్రభావ వేదవేద్య- యఖిలలోకయోగిజనవంద్య।
పూ।జితపద్మగర్భయుతభక్త పాలన। శీలాకరుణాలవాల॥హా॥

చ॥ సత్యవచస్క- యతితతిసంసేవిత•జనకమహారాజవర్యపూ
జిత సత్యవతీప్రియపుత్ర మిత్ర•వైశంపాయన, బ్రహ్మ
హత్య సంహార కాత్యాయనీమైత్రేయీ సంయుతా•కనక
ధేను ప్రాణవిధాతా సత్యభాషణ వ్రతవీరభద్రా- చలపతి
దాసులొసంగెడిజయ॥ హా॥

సంపూర్ణం.

ఏతత్ఫలం శ్రీయాజ్ఞవల్క్యార్పితమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

ఆర్యులారా!

మేమీగ్రంథమును రెండువత్సరములక్రితమే రచియించి యుంటిమి. ఈ కథను పెద్దలకు కొందఱికి వినుపింపఁగా విశ్వామిత్రుని చరిత్ర ముద్రితగ్రంథములఁ బలుకులనుంటచేఁ బరిపరివిధములఁ గథ మార్పుచేయవలెనని గా వచింపఁజాగిరి. ఆకారణమున ముద్రణకిచ్చుటకు సాహసింపమైతిమి. గాన యింతకాల మాపినందులకు క్షమింపఁగోరెదము.

ఈ కవియుగ్మములో వం. వీరభద్రశర్మప్రణీతంబై వెలువడినవి.

దక్షాధ్వరధ్వంసం	(హరికథ)	...	0-2-0
పాదుకాపట్టాభిషేకం	"	...	0-2-0
కోటీశ్వరశతకం	(సీసపద్యములు)	...	0-2-0

వం. చలపతిశర్మప్రణీతంబైనవి.

రామదాసుచరిత్ర	...	...	0-2-0

శ్రద్ధతో హరికథలువచించువారు పోస్టుఖర్చులపంపినవారికిపుస్తకము ఉచితముగాఁ బంపఁబడును.

ఇట్లు,

వం. వీరభద్రాచలపతికవులు,

గుంటూరుజిల్లా, ప్రత్తిపాడుపోస్టు, వంగిపురం.

ఈ గ్రంథము (correct the following errors) అను ప్రశ్నమునకు వినయముద్యుక్తము, గ్రంథకర్తయొక్క బహువిధప్రార్థనలచే, నాకవకాశము లేకున్నను దీనిసంస్కరణ కంగీకరించితిని. ప్రమాదవశంబున విడిచినతప్పులను గాని, చేర్చినతప్పులను గాని సహృదయులు సదుద్దేశముతో సవరింతురు గాక.

అవధానశిరోమణి

7—10—14.

కాశీ కృష్ణాచార్యులు.

యాజ్ఞవల్క్య చరిత్ర.

ఈగ్రంథము కోరువారల కుచితముగాఁ బంపబడును, పోస్టుఖర్చులకు గాను అణాబిళ్ళ పంపవలెను.

అడ్రెస్:—తోలేటి అప్పారావుపంతులుగారు, గుంటూరు.

10786